

Dr. Öğr. Üye. Nur BOLAYIR
Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı

**MEDENÎ USÛL HUKUKU'NDA
HÂKİMİN HUKUKU
RE'SEN UYGULAMASI İLKESİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1
I. Konunun Önemi ve Çalışma Planı	1
II. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Tarihsel Gelişimi	3
A. Roma Hukuku'nda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Tarihsel Gelişimi	3
B. Yabancı Hukukta Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Tarihsel Gelişimi	6
C. Türk Hukuku'nda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Tarihsel Gelişimi	10

BİRİNCİ BÖLÜM HÂKİMİN HUKUKU RE'SEN UYGULAMASI İLKESİNİN AÇIKLANMASI VE İLKENİN MEDENÎ USÛL HUKUKUNA HÂKİM OLAN DİĞER İLKELERLE İLİŞKİSİNİN BELİRLENMESİ

§1. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Açıklanması ... 13

I. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulamasını İlkesinin Kavramsal Olarak Açıklanması	13
II. Türk Hukuku'nda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulamasını İlkesinin Açıklanması	16
III. Yabancı Hukuk Sistemlerinde Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulamasını İlkesinin Açıklanması.....	22
A. İsviçre Hukuku'nda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulamasını İlkesinin Açıklanması.....	22
B. Fransız Hukuku'nda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulamasını İlkesinin Açıklanması.....	24
1. Genel Olarak	24
2. İlkenin Normatif Açısından Değerlendirilmesi	30
C. Belçika Hukuku'nda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulamasını İlkesinin Açıklanması	38
§2. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulamasını İlkesinin Medenî Usûl Hukukuna Hâkim Olan Diğer İlkelerle İlişkisinin Belirlenmesi	40
I. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulamasını İlkesi İle Taraflarca Getirilme (Hazırlama) İlkesi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	40
A. Hukukî Sebep Kavramının İncelenmesi	40
B. Dava Sebebi Kavramının İncelenmesi.....	41
1. Dava Sebebine İlişkin Teorilerin Genel Olarak İncelenmesi	41
2. Fransız Hukuku'nun Dava Sebebi Hakkında Kabul Ettiği Sistemin İncelenmesi	43
a. Dava Sebebini Hukukî Bir Kavram Olarak Değerlendiren Görüş	44
b. Dava Sebebini Vakıalara İlişkin Bir Kavram Olarak Değerlendiren Görüş	47
3. Dava Sebebine İlişkin Teorilerin Türk Hukuku Bakımından İncelenmesi.....	51
a. Vakıalara Dayandırma Teorisi	51
b. Ferdileştirme Teorisi	63

C. Hukukî Sebep İle Dava Sebebi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	65
II. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesi İle Tasarruf İlkesi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	71
A. Davacı Yoksa Hâkim Yoktur Kuralının İncelenmesi	71
B. Dava Konusunun Belirlenmesi	77
C. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Taraf İradesiyle Sınırlandırılıp Sınırlandırılmayacağı Sorununun Değerlendirilmesi.....	82
III. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesi İle Hukukî Dinlenilme Hakkı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	96
A. Hukukî Sebeplerin Hukukî Dinlenilme Hakkının Açıklama Hakkı Unsurunun Konusunu Teşkil Etmesi	97
B. Hukukî Dinlenilme Hakkının Dikkate Alınma Hakkı Unsuru İle Hukukî Sebepler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	102
1. Hukukî Sebeplere Kararda Yer Verilme Zorunluluğu ...	102
2. Sürpriz Karar Verme Yasağı	107
IV. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesi İle Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	117
V. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesi İle Dürüstlük Kuralı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi.....	141

İKİNCİ BÖLÜM

HÂKİMİN HUKUKU RE'SEN UYGULAMASI İLKESİNİN KAPSAMININ, SINIRLARININ VE HÂKİMİN HUKUKU RE'SEN UYGULAMA FAALİYETİNİN İNCELENMESİ

§1. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Kapsamının ve Sınırlarının İncelenmesi	145
---	-----

I. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Kapsamının İncelenmesi	146
A. Kanunların ve Kanunlarla İlgili Mevzuatın Uygulanması .	147
B. Uluslararası Antlaşmaların Uygulanması	150
C. Örf ve Âdet Kurallarının Uygulanması	152
D. Yabancı Hukuk Kurallarının Uygulanması	158
II. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Sınırlarının İncelenmesi	197
§2. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulama Faaliyetinin İncelenmesi	238
I. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulama Sürecinin İncelenmesi.....	238
II. Ön Sorunların Varlığı Halinde Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulama Faaliyetinin İncelenmesi	246

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HÂKİMİN HUKUKU RE'SEN UYGULAMASI İLKESİNİN FARKLI UYGULAMA ALANLARININ VE İLKENİN İHLÂLİNİN SONUÇLARININ İNCELENMESİ

§1. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin Farklı Uygulama Alanlarının İncelenmesi	249
I. İlk Derece Mahkemesi Bakımından Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	249
A. Dava Dilekçesinde Hukukî Sebep Göstermenin Zorunlu Olup Olmadığı Sorununun Değerlendirilmesi	249
B. Hukukî Sebep İle İddianın ve Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi Yasağı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	266
C. Bazı Dava Türleri Bakımından Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	274
1. Genel Olarak	274

2. Terditli Davalarda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	275
3. Yarışan Haklara Dayalı (Mütelâhik) Davalarda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	283
4. Davaların Yığılmasında Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	299
D. Davaya Son Veren Taraf İşlemleri ve Davanın Geri Alınması Bakımından Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	302
II. Kanun Yolları Bakımından Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	307
A. İstinaf Aşamasında Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	307
B. Temyiz Aşamasında Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	316
III. Çekişmesiz Yargıda Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	324
IV. Geçici Hukukî Koruma Önlemleri Bakımından Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İncelenmesi	327
§2. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İhlâlinin Sonuçlarının İncelenmesi	339
I. Kanun Yoluna Başvurulması	339
A. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İhlâlinin İstinaf Kanun Yolu Aşamasında İncelenmesi	339
B. Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesinin İhlâlinin Temyiz Kanun Yolu Aşamasında İncelenmesi	345
1. İç Hukuk Kurallarının İhlâli	345
a. Genel Olarak	345
b. Vakıaların Nitelendirilmesinde Hata Edilmesi	350
c. Örf ve Âdet Kurallarının İhlâli	359
2. Yabancı Hukuk Kurallarının İhlâli	360
II. Hâkimin Hukukî Sorumluluğu	369